

جلد ۱ : ۱

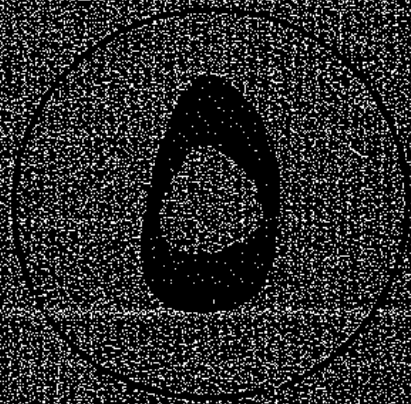
شماره ۱۲۲۹ =

سازمان مجموعه سی

انجمن علمی و فرهنگی

آئین بر مبنای

مدیر: جلال سامر

فصلی: بخش غرویش

طبعة اولی - ۱۳۵۰

ممالك عثمانیه ده آثار عتیقه و نفیسه اسلامیة خرسرلری

برملتک علوم و معارفه مرتبه ترقیاتی آثار مؤلفه و مدونه سیله مقایسه ایدلدیکی کیی عمران و صنایعجه نصیبه مدنیه سی ده آبدات و مخلصاتیه اولچولور. حتی بونک ایچیندرکه عموم برملتک مال مشترکی و مدنیتهجه مابه الافتخار و شرفی صاییلان آثار نفیسه و عتیقه یه آل اوزاتانلره قیمت شناسان معالی و بدایع، برملت مقدساتنک مهینی نظریله باقارلر و اونلری بحق لسان نفرین و لعنت ایله یاد ایدرلر.

هر مملکتک قانونی آثار نفیسه و عتیقه سنی هر تورلو تخریبات و ضیاعدن وقایه یی کافل صورتده تنظیم اولونمشدر. بزدهده بویله اولماسنه رغماً بولایق نفرت خرسزلق، مملکتیمزک أسکی زمانلردن بری اخلاقی و اجتماعی دردلردن برینی تشکیل ایتکده بردوامدر.

فی الحقیقه خرسزلقک بونوعی آوروپادهده ایقاع ایدیلیور. فقط اوراده کیلر، بزده کیلره نسبتله پک نادر و سیره کدر. اوندن باشقا آراده ساده وقوعات ده کل نتیجه اعتباریله ده یویوک فرقلر واردر. باقکنز ناصل فرضا :

نظر دقتی جلب ایچین غزته لرده شدید برلسان شکایتله یازیلان مقالاتدن آکلایورز که پارسک (لوور) موزه سندن - اوقادار صیقی تقیداته رغماً - قیمتدار بر (تابلو) آشیریلش. مطبوعات محلیه، بوس سیله ایله فوران ایدهن حسیات بدایع پرستانه لرینی قلملرینک ولوله دار فریادینه ترک ایتمشلر. اظهاره چالیشیورلر.

خنجره لرینک اولانجه قوتیله حایقیریورلر، تعبیر عامیانه سیله قیامتله قوپارییورلر. دیگر طرفدن ضابطه لری بوتون قدرتیله تحریاته قویولویور. فرانسه باشند آشانی آرانمقده اولسون، دیار اجنیه ده کی سفرا یه ده تلغرافلر

چکیلیور [۱] اولرده حکومات محلیه نزدنده تشبثات لازمه ده بولونویورلر . خلاصه ، مسروق تابلو ایله سارق حقنده بوتون ممالك متمدنه ده شدتلی بر تعقیب باشلایور؛ و بومساعی جهان شمول ایله درکه نهایته الامر مال مسروق ده، سارق ده اله کچور . عجا بزده ده بویله می اولویور ؟ ... هله برباقالم :

ترقیات ضاعیه نك بوکونکی دوره کالنده بیله اشلرینی هیچ بر فابریقانك یاپامادیغی ، شرف اعمالی یالکز دده لریمز انحصار ایتش مشهور کوتاهی چینیلریله مزین جوامع شریفه مزدن برینه آثار عتیقه اسلامیه خرسزلی کوز دیکور . آچیق کوزلو سارقلر اول امرده وسائط مؤمنه ایله تحقیقاتده بولو . نویورلر . جامع شریفك تقیدات تحفظکارانه یه رغماً خالی بر کیجه سنی اوکره نجه ، لازم کلن آلتلرینی همان اوموزلایوب بی محابا ایجری یه کیریورلر . وایشته بوقادار قولایلق ایله انسانك باققله دویامادیغی اورنکین ، اوبی نظیر چینیلری چاتلاتمادن ، قیرمادن واوزه لرلنده کی خطوط و نقوشی بوزوب دوکمه دن والحاصل قیمتلرینی تضعیف ایدن هیئت اصلیه لرینه هیچ بر خلل کتیرمه دن دقت ایله منتظماً هپسینی یرلرندن سوکمك و نقل ایدیله جکلری چوواللره ، صندوقلره برر برر یرله شدیروب استیف ایتك کیبی هر حالده شبهه سز ساعتلرجه سوردهن عملیاتی قورقوسزجه باشاردقن صوکره مسروقاتی صاللا صیرت ایدوب سلمه السلام آشیریورلر . نره یه ؟ نره یه اولاجق ، آوروپا موزه لرینه !

بوراده استطراداً دییه بیلیرز که بوکون ، آوروپا موزه لرنده زوارك حیرت انکیز تقدیرلر ایله تماشا ایله دکلری آثار عتیقه نك منبع و موردلری اکر لایقیه آراشدیر یلاجق اولسه ، قسم کلیسی دییه من ایسه کده بر چوغنك ممالك اسلامیه و عثمانیه دن آلیندیغی وهله بو (بر چوغنك) تعبیریه افاده ایتك ایسته دیکمز کتله نك قسم کلیسنك یوقاریده تصویر ایتدیکمز آشیرمه اصولیه آله ایدیلدیکی بین و تحقیق ایلر اعتقادنده یز .

[۱] بالقان حرب اخیرنده بولغارلرک ادرنه ده کی سلطان سلیم جامعندن آشیردقلری اوزرنده آیات قرآنیه یازیلی خرقة ویانه ده صاتیلیرکن سفیر من طرفندن خبر آلینوب آله ایدیلش واستانبوله کونده ریلشدی .

أوت ، فى الحقيقه بويله سرقتلر وقوعنده بزم غزته لريمزده شايان استحسان برلسان حيتپرورانه ايله نشر ياتده بولونويور ، كذلك ضابطه من همان تحريات وتعقيباته قويولويورلر . بونلرى منكر ده كلز . بلكه ده لسان شكران ايله اعتراف ايدىرز .

آنحاق على الاكثر نتيجه نك ، چالينان آثار عتيقه اسلاميه مركز اولاً ، ألدن وثانياً ، مملكتدن چيقماسى و ثالثاً ، آوروپا موزه لرندى برر موقع تماشا وتشهير طوتماسى ايله نهايته نديكنى ده سويله مكدن كندىمىزى آلامىز . بوسوز . مزى اثبات ايچين ايسه ، بوكون آوروپا موزه لرني دولدوران آثار عتيقه اسلاميه دن داها بارز شهود آراناماز .

ايشته آوروپاده وقوعه كتيريلن آثار عتيقه خرسزلقلريله بزم مملكتلريمزده ايقاق ايديلن عين سرقتلر نتيجه اعتباريله آرالرنده كى فرق ده بو !... حال بوكه مملكتلريمزدن هر نه صورتله اولورسه اولسون آشيريلا ن آثار عتيقه اكثر يتله بر داها دوئمهمك اوزره كيديور . يرينه يكيلى قونيلا مايور . چونكه كرك اوچينلرى ، كرك آثار مماثله يي شيمدى ياپا مايوزر . بوسبيلرله يرلى بوم بوش قاليور .

معلومدر كه هر مملكتك مرتبه عرفانى ونصيبه عمرانى آثار موجوده سيله اولچولور .

بو مشهور قاعده يي شيخ الاسلام و اوقاف هايون ناظرى خيرى افندى حضرتلرى نظر دفته آلديلر . آثار عتيقه اسلاميه مركز ألدن قالا نلرني ضياع وسرقتدن صيانة اوقاف موزه سنى تأسيس وتشكيل بويورديلر . قيمتدار وقابل نقل نه قادار آثار عتيقه اسلاميه من وارايسه ، كافه سى بومؤسسده طوپلانيور . ديكر طرفدن ده تصنيفاتيله اوغراشيليور .

بناءً عليه مع الشكران ديه بيليركه آرتيق اونلر ، چالينمق ويا آشيريلق تهلكه سندن مصون ومحفوظدر . موزه يه نقلى ممكن اولامايان آثاره كلنجه ، بوبابده آريجه محافظه وسائلى استكمال قيلينمقدهدر .

آثار عتیقه اسلامیة خرسزانی طشره لرده دخی رواج بولدیغی خبر آلیور. از جمله حلبدن کلن بر مکتوب، بوبابده شایان دقت بعض معلومات ویردیکندن مرجعتکده نظر دقتی دعوت ایتک آرزوسی بکا بومقاله نک تحریری ایچین مدار جرأت اولدی. مکتوبده دینلیورکه :

« . . . بوکونلرده حلبده بعض یوللری کنیشه تملک ایچین تشبثلر وقوع بولویور. بوسیله ایله أسکی خانلر هدم ایدیلیور. طانیق قلمدن بر ذاتک کوزهل بر صالوتی ییقمشیلر. طاوانی و کتابه لری کوردیم. ۱۱۱۰ تاریخده یاپیلان بو طاوان و کتابه لر اولدجه کوزل وایی محافظه ایدیلش. طاوان، بش آرشون عرضنده واون آرشون طولنده ایمش. پارچه پارچه چیقارمشیلر. پک آزیری بوزولش، اعتسایله قونیلیرایسه چوق کوزهل اولور. بونی بوراده بولونان اُجنیلر خبر آلمشیلر، صاحبندن اوجوزجه آلمغه چالیشیورلر. حال بوکه بو طاوان اوقاف موزه سنده پک کوزل بر موقع طوتار .

« حلب چارشوسنده غایت کوزهل برسبیل وارایدی. هر کجکجه طوروب حیران حیران سیر ایدم. توسیع طریق بهانه سیله بونی ده ییقمشیلر، هم نه یازیق که اُل نظر فریب و صنعتکارانه اولان محللرینی پارچه پارچه ایدم. ییقمشیلر. باری اولجه فوطوغرافی آلوب طاشلرینی نومرولایارق ییقسه ایدیلر، قولایجه بشقه بر محله نقل ایدیلر بیلیدی. حالبوکه حلب بلدییه سی ایچین بوکی شیلرک قیمتی اولمادیغندن بونفیس اثری داغیتمشیلر. معارف مدیری آنجاق طاشلرینی قورتارمغه موفق اولمش. مکتب سلطانیده حفظ ایدیور. پارمقلقلری ده آثار نفیسه و عتیقه دن ایدی. اونلر نروده؟ بونی اوکره نه مدم. مع مافیه ولایت ایسترایسه، میدانه چیقارتابیلیر. و اووقت طاشلریله پارمقلقلری اوقاف موزه سنک باغچه سنده ویاصالونلرینک بر محل مناسبنده قوردیریلیر ایسه، نفیس بر اثر داها آلدی ایدیلش اولور .

« بوکونلرده بوراده آثار عتیقه خرسزانی بویوک بردوره رواجه کیرمشدر. اُجنیلردن بعضلری نروده کوزهل بر مزار طاشی ویا تر به پارمقلقلی کوردورلرایسه همان آشیرتدیریورلر .

« کرچه والی و معارف مدیری ممانعتده بولونویورلر سه ده اوکی آثار ک قیمت

حقیقه صنعتکاریسنى تقدیر فکر عالیسنه تبعیتدن زیاده بش اوان غروش کیسه سنه قویق هوسنه مغلوبیتدن کندیلرینی بردرلو تنزیه ایدمه مه یه ن اجلاف کروهی ینه کیزلیدن کیزلی یه قدیم مزارلریمزك شیمدی یاپیلماسی متروك و غیر قابل اولان — پرزیب و نقوش لطیف طاشلرینی، ظریف پارمقلقلرینی سوکوب مشوقلری بولونان آجندیلره یوق بهاسنه صاتمقده بردوامدرلر . بکااویله کلیورکه اکر بوبابده جدی برتدیر تحفظکاری اتخاذا قیلیماز ومتجاسرلر ، نمونه عبرت اولاجق صورتده تجزیه ایدیلزلرایسه، برقاج سنه یه قاداربورانك جامع وتر به لرنده نه قادار کوزه ل آثار وادرایسه برر برر سوکوله جك نهایت آچیلاجق رخنه لردن مبانی متباقیه دخی بالطبع ییقیلوب کیده جك . یازیق ده کلی ؟

أوت یازیق ، هم پك چوق یازیق ! . . مع مافیه قویاً امیدوارز که مرجع عالیسی ولایاتمزك، مدار زینت و شرفی اولان آثار نفیسه دن تجردینی و آبداتنك تخریبی انتاج ایدهن شویولسز تجارتیه ، بو مستکمره ومنفور خرسزلغه نهایت ویره جك قطعی ومؤثر تداییری بر کون اول اتخاذا بویورور . شوراسنی ده علاوه ایدمه که اولجه ممالك عثمانیه ده شیمدیکی قادار ده میر یوللری یوقدی . مناقلات ده بالطبع مشکل ایدی . هله ده کزمه اوزاق شهرلردن قصبه لردن آوروپا موزه لرینه آثار عتیقه قولایلقله آشیریلمازدی . زیرا اکثریتله یا ایشیدیلیور یا طوتولویوردی . شیمدی ایسه اویله ده کل . شمندوفرلر بو خصوصده اربابنه ابراز سهولت ایدیور . اوسبیله آثار ر عتیقه مزاولکنندن چوق زیاده طارانیور . یرلری بوم بوش قالیور . بونلر بزم تاریخمز ، بزم وارلغمز ، ملیتمزك زینتی ومدنیتمزك شرفیدر . اونلری خرسز آللرندن قورتارمق البته بورجمزدر . مملکتلریمز کله کلن آوروپالی مسافرلریمز آثار عتیقه دینییه وملیه مزری محافظه یه اهتمام ایلهدیکمز ایچین بزه کوجه نه مزلر . چونکه کندیلرینك بو خصوصده بزدن قات قات داها متعصب بولوندقلرینی بیلیرلر .

معمار

مقبل کمال